

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedkyně JUDr. Elišky Cihlářové a soudců JUDr. Karla Šimky a JUDr. Jaroslava Hubáčka v právní věci žalobkyně: **H. V.**, zastoupena JUDr. Petrem Folprechtem, advokátem se sídlem Michelská 81, Praha 4, proti žalovanému: **Finanční ředitelství v Českých Budějovicích**, se sídlem Mánesova 3a, České Budějovice, v řízení o kasační stížnosti žalobkyně proti usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 14. 2. 2007, č. j. 10 Ca 231/2006 - 42,

t a k t o :

Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 14. 2. 2007, č. j. 10 Ca 231/2006 - 42, **se z r u š u j e** a věc **se v r a c í** tomuto soudu k dalšímu řízení.

O d ů v o d n ě n í :

Krajský v Českých Budějovicích usnesením ze dne 14. 2. 2007, č. j. 10 Ca 231/2006 - 42, zastavil řízení o žalobě podané žalobkyní (dále jen „stěžovatelka“) proti rozhodnutí Finančního ředitelství v Českých Budějovicích (dále jen „finanční ředitelství“) ze dne 20. 10. 2006 č. j. 6725/110/2006, kterým bylo změněno rozhodnutí Finančního úřadu v Písku ze dne 21. 2. 2006, č. 21/2006, o dodatečném vyměření daně z příjmů fyzických osob za zdaňovací období roku 2003. V odůvodnění usnesení krajský soud uvedl, že poté, co bylo rozhodnuto zamítavě o žádosti stěžovatelky o osvobození od soudních poplatků, byla vyzvána k jeho zaplacení a současně byla poučena o důsledcích nezaplacení. Stěžovatelka však ve stanovené lhůtě ani do doby rozhodnutí soudu o zastavení řízení poplatek nezaplatila.

Proti tomuto usnesení podala stěžovatelka v zákonné lhůtě kasační stížnost z důvodu uvedeného v ustanovení § 103 odst. 1 písm. e) s. ř. s. K důvodům nezákonnosti napadeného

usnesení uvedla, že zaplatila požadovaný poplatek po stanoveném termínu zejména vzhledem ke svým finančním problémům. Dalším důvodem pozdního zaplacení byl její nepříznivý zdravotní stav (ledvinový záchvat, který stěžovatelku upoutal na lůžko). Stěžovatelka dodala, že je v invalidním důchodu právě pro chorobu ledvin. Ke kasační stížnosti připojila lékařskou zprávu, podle níž chronické obtíže stěžovatelce neumožňují v posledním období systematickou práci, která by vyžadovala soustředění. Stěžovatelka uvedla, že vzhledem ke svým problémům zaplatila soudní poplatek až dne 19. 2. 2007 a je si vědoma, že jej zaplatila po termínu stanoveném soudem. Vzhledem k tomu, že se ve věci žaloby jedná o záležitost, která je pro ni klíčová a která by ve svém důsledku způsobila likvidaci jejího podnikání, je přesvědčena, že by soud měl pokračovat v předmětném řízení. Proto navrhla, aby Nejvyšší správní soud zrušil napadené usnesení krajského soudu a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Finanční ředitelství ve vyjádření ke kasační stížnosti uvedlo, že z textu kasační stížnosti je nepochybné, že se nejedná o námitky vůči jeho rozhodnutí a navrhlo, aby Nejvyšší správní soud kasační stížnost zamítl.

Nejvyšší správní soud přezkoumal na základě podané kasační stížnosti napadené usnesení v souladu s ustanovením § 109 odst. 2 a 3 s. ř. s., vázán rozsahem a důvody, které uplatnila stěžovatelka v podané kasační stížnosti, a přitom sám neshledal vady uvedené v odstavci 3, k nimž by musel přihlídnout z úřední povinnosti.

Ze soudního spisu Nejvyšší správní soud zjistil, že stěžovatelka, zastoupená advokátem, podala dne 19. 12. 2006 ke krajskému soudu žalobu, aniž by zaplatila soudní poplatek či výslovně požádala o osvobození od něho. Krajský soud usnesením ze dne 21. 12. 2006, č. j. 10 Ca 231/2006 – 22, vyzval stěžovatelku k zaplacení soudního poplatku ve výši 2000 Kč ve lhůtě 3 dnů od doručení usnesení. Stěžovatelka na tuto výzvu reagovala návrhem na osvobození od soudního poplatku. Krajský soud návrh zamítl usnesením ze dne 2. 2. 2007, jež nabylo právní moci 6. 2. 2007. Současně s tímto usnesením byla stěžovatelce zaslána výzva k zaplacení soudního poplatku. Opět ve lhůtě 3 dnů. Tato výzva byla právnímu zástupci stěžovatelky doručena dne 5. 2. 2007 a následující den i stěžovatelce. Poté dne 19. 2. 2007 stěžovatelka soudní poplatek zaplatila.

Nejvyšší správní soud již judikoval, že ustanovení § 9 odst. 7 zákona č. 549/1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o soudních poplatcích“) umožňuje i ve správním soudnictví zaplatit soudní poplatek po vydání usnesení o zastavení řízení pro nezaplacení poplatku, pokud ještě nenabylo právní moci. Je-li poplatek takto zaplacen, zruší usnesení o zastavení řízení pro nezaplacení poplatku soud, který je vydal (viz rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 30. 9. 2003, č. j. 5 Afs 4/2003 - 29, publ. pod č. 69/2004 Sb. NSS a na www.nssoud.cz).

Nejvyšší správní soud již rovněž vyslovil v usnesení ze dne 8. 9. 2005, č. j. Na 225/2005 - 110, publ. pod č. 765/2005 Sb. NSS a na www.nssoud.cz, ve vztahu k soudnímu poplatku za kasační stížnost, že „požadavek zaplacení soudního poplatku jako jedna z podmínek řízení je nepochybně ústavně konformním procesněprávním institutem. Jeho smyslem a účelem je jednak to, aby účastník zaplacením soudního poplatku stvrdil, že svému podání přikládá určitý nezbytný stupeň vážnosti a důležitosti a že se nejedná o

podání podávané „jen tak“, jednak to, aby stát příjmy ze soudních poplatků alespoň zčásti pokrýval náklady na financování výkonu veřejné moci, zejména pak náklady na činnost orgánů provádějících zpoplatněná řízení či úkony. Oba účely lze v ústavním a právním státě nepochybně považovat samy o sobě za legitimní. Vyžadování zaplacení soudního poplatku ovšem zůstane ústavně konformním institutem pouze tehdy, pokud procedura výběru soudního poplatku umožní zohlednit poměry konkrétních účastníků (a ti z nich, jejichž poměry, zejména poměry majetkové, to odůvodňují, budou od placení osvobozeni) a pokud její jednotlivé součásti budou „nastaveny“ tak, že účastníkovi umožní v určité míře napravit jeho opomenutí soudní poplatek zaplatit ihned, jakmile mu tato povinnost vznikne (musí tedy existovat procedura umožňující dodatečné zaplacení poplatku v určité nikoli zcela krátké náhradní lhůtě, a to v určité míře i po vydání rozhodnutí, jímž se řízení pro nezaplacení soudního poplatku končí, a musí existovat povinnost soudu účastníka k zaplacení poplatku v náhradní lhůtě účinně a srozumitelně vyzvat a poučit jej o následcích neuposlechnutí výzvy). (...) Z povahy věci vyplývá, že lhůta k zaplacení soudního poplatku musí být přiměřená jeho výši a poměrům účastníka; vzhledem k tomu, že soudní poplatek za kasační stížnost je 3000 Kč (viz položku 15 Sazebníku soudních poplatků – přílohy k zákonu o SOP), tj. relativně nízká částka, bude zpravidla vyhovovat lhůta cca. jednoho až dvou týdnů od doručení výzvy. (...) Kasační stížnost proti usnesení o zastavení řízení pro nezaplacení soudního poplatku pak slouží k ochraně účastníka před nezákonností tohoto usnesení či postupu krajského soudu předcházejícího jeho vydání. Lze se jí bránit například proti zastavení řízení poté, co soud stanovil účastníkovi k dodatečnému zaplacení soudního poplatku příliš krátkou lhůtu (...)

Jakkoli byly tyto závěry učiněny ve vztahu k soudnímu poplatku za kasační stížnost, platí beze zbytku i pro soudní poplatek za žalobu, neboť se jedná o srovnatelné situace. Shodná je procedura výběru obou poplatků řídicí se zákonem o soudních poplatcích a ustanoveními s. ř. s.

V daném případě není sporu o tom, že rozhodnutí o zastavení nabylo právní moci dříve, než stěžovatelka zaplatila soudní poplatek. Stěžovatelka však namítala, že v jejím případě bylo třeba zohlednit konkrétní důvody, pro které nebyla schopna soudní poplatek zaplatit. Ve své podstatě namítala, že lhůta k dodatečnému zaplacení soudního poplatku byla v jejím případě vzhledem ke zvláštní životní situaci, v níž se nacházela, nepřiměřeně krátká.

Nejvyšší správní soud dospěl v rozsudku ze dne 16. 10. 2007, č. j. 2 As 34/2007 – 74 (www.nssoud.cz), k závěru, že lhůta v délce tří dnů, stanovená žalobci, zastoupenému advokátem, k dodatečnému zaplacení soudního poplatku za žalobu proti rozhodnutí správního orgánu, je dostatečná. Tento právní názor vychází zejména z úvahy, že se jedná o lhůtu náhradní, tedy lhůtu ke splnění povinnosti, k níž byl stěžovatel již dříve povinen. Navíc byl stěžovatel v daném řízení zastoupen advokátem. Je-li totiž účastník zastoupen v řízení před soudem advokátem, lze oprávněně předpokládat, že takový účastník má v advokátovi dostatečnou právní oporu k tomu, aby si byl vědom své povinnosti zaplatit soudní poplatek již při podání žaloby i toho, že s jeho nezaplacením v soudem dodatečně stanovené lhůtě může být spojen pro něho nevídaný následek spočívající v zastavení soudního řízení. Svou roli hraje podle soudu i skutečnost, že poplatek v řízení o žalobě proti rozhodnutí správního orgánu není nijak závratně vysoký (2000 Kč).

Nejvyšší správní soud však považuje za nezbytné v projednávané věci uvést, že podstata právního názoru, obsaženého ve výše uvedeném rozsudku zdejšího soudu, byla zásadním způsobem zpochybněna nálezem Ústavního soudu ze dne 13. 11. 2007, sp zn. Pl. ÚS 2/07, ve kterém Ústavní soud dospěl ve věci řízení o žalobě proti rozhodnutí správního orgánu (tj. ohledně téhož typu řízení, stran kterého vyslovil svůj právní názor Nejvyšší správní soud v rozsudku shora uvedeném, tj. i se shodnou výší poplatku) k závěru, že třídenní soudcovskou lhůtu k dodatečnému splnění poplatkové povinnosti zásadně nelze považovat za dostatečnou. Nutno podotknout, že tento závěr Ústavního soudu dopadá i na situace, kdy je účastník zastoupen advokátem, tedy profesionálem, který si musí být poplatkové povinnosti existující již od podání návrhu na zahájení řízení vědom (právě tak tomu bylo po skutkové stránce ve zmíněné věci rozhodované Ústavním soudem). Situaci nesouladu mezi právním názorem vyjádřeným v nálezu Ústavního soudu a v rozsudku Nejvyššího správního soudu se zdejší soud zabýval např. již v rozhodnutí ze dne 14. 9. 2005, č. j. 2 Afs 180/2004 - 44 (www.nssoud.cz) a dospěl k závěru, že správní soudy (včetně Nejvyššího správního soudu) jsou povinny ve své další rozhodovací činnosti respektovat právní názor Ústavního soudu, byť zmiňované rozhodnutí Nejvyššího správního soudu (č. j. 2 As 34/2007 - 74) nebude nahrazeno žádným rozhodnutím rozšířeného senátu.

Ústavní soud v souvislosti s tímto svým závěrem s odkazem na svoji předchozí související judikaturu zdůraznil, že i u soudcovských lhůt je třeba hodnotit to, zda jejich délka vyhoví požadavkům na spravedlivý proces, a to z hlediska přiměřenosti konkrétní lhůty a případné svévole při stanovení její délky a z hlediska zákazu neodůvodněné nerovného zacházení. Z pohledu Ústavního soudu třídenní lhůtu k dodatečnému zaplacení soudního poplatku za žalobu proti rozhodnutí správního orgánu zásadně za dostatečnou považovat nelze, a to i v případě, že je účastník řízení zastoupen advokátem.

Nejvyšší správní soud proto ve shodě s judikaturou Ústavního soudu dospěl k závěru, že třídenní lhůta pro dodatečné zaplacení soudního poplatku je zpravidla lhůtou příliš krátkou, a to i v případě, že výše poplatku je vcelku nízká (2000 Kč), jak tomu bylo v případě stěžovatelky. Je tomu tak proto, že taková lhůta nutí poplatníka zaplatit prakticky ze dne na den a jejím uložením se nereflektuje realita běžného života mnohých účastníků řízení, kteří jsou poplatníky soudního poplatku. Zejména v situacích, kdy poplatník je časově silně vytížený (např. pracuje v exponovaném zaměstnání či na směny, vyřizuje souběžně větší množství agend, často cestuje apod.), má jisté obtíže s vyřizováním běžných záležitostí (např. pro špatný zdravotní stav, odlehlost svého bydliště od míst s administrativní infrastrukturou apod.) či má složitou strukturu vnitřních komunikačních kanálů (některé právnické osoby či instituce), nelze po něm spravedlivě požadovat, aby vždy dokázal stihnout učinit požadovaný úkon v třídenní lhůtě. Navíc je tato lhůta nepřiměřená a zbytečně krátká i ve srovnání s celkovou obvyklou délkou soudního řízení – pokud stát požaduje po soukromé osobě, aby učinila určitý úkon v třídenní lhůtě, mělo by řízení, v rámci něhož tak má být činěno, být zpravidla skončeno též v horizontu dnů či jednoho až dvou týdnů. Tak tomu však až na výjimky (zejm. řízení ve věcech volebních či řízení ve věcech obchodního rejstříku) v soudnictví není již jen z povahy celkové složitosti obvyklého soudního řízení, a to ani v nadprůměrně rychle rozhodující justici jihočeské. Smyslem a účelem lhůty je v daném případě určit časový interval (sice relativně krátký,

avšak vzhledem k povaze vyžadovaného úkonu a celkové obvyklé délce řízení, v němž má být poplatek zaplacen, přiměřený), v němž má účastník řízení dodatečně splnit svoji procesní povinnost, aby bylo možno pokračovat v řízení. Za této situace je ovšem stanovení třídní lhůty k úkonu v řízení, jež v nejlepším případě potrvá několik týdnů, často však i vícero měsíců, příliš tvrdým a necitlivým a zbytečně striktním a nadměrně zatěžujícím způsobem uplatňování veřejné moci. Z hlediska kritérií, která ve své judikatuře formuloval Ústavní soud a s nimiž se ztotožňuje i Nejvyšší správní soud, je tak třídní lhůta v případě placení soudního poplatku za žalobu proti rozhodnutí správního orgánu nepřiměřeně krátká vzhledem k celkovým časovým dimenzím, v nichž se soudní řízení o této žalobě zpravidla odehrává, i vzhledem k povaze úkonu, jež má osoba, které je lhůta stanovena, v ní učinit.

Dalším argumentem pro závěr o tom, že třídní lhůta k dodatečnému zaplacení soudního poplatku je zásadně příliš krátká, je rozdíl mezi režimem placení poplatku ve správním soudnictví a v občanském soudním řízení. Spočívá v různé povaze účinků usnesení o zastavení řízení pro nezaplacení soudního poplatku v obou řízeních. Zatímco v občanském soudním řízení i po vydání tohoto rozhodnutí a jeho doručení poplatníkovi má poplatník možnost své pochybení spočívající v nezaplacení poplatku napravit v 15-denní lhůtě pro odvolání proti tomuto usnesení, v řízení podle s. ř. s. poplatník takovou možnost nemá. Podle § 9 odst. 7 věty první zákona o SOP totiž *usnesení o zastavení řízení pro nezaplacení poplatku zruší soud, který usnesení vydal, je-li poplatek zaplacen ve věcech správního soudnictví dříve, než usnesení nabylo právní moci, a v ostatních věcech nejpozději do konce lhůty k odvolání proti tomuto usnesení*. Ve správním soudnictví tedy doručení usnesení o zastavení řízení pro nezaplacení soudního poplatku v podstatě nezvratně znemožní napravit pochybení spočívající v nezaplacení tohoto poplatku uplynutím dne jeho doručení; poplatník má nanejvýš možnost zaplatit soudní poplatek dodatečně (fakticky i po okamžiku doručení usnesení) jen v samotný den doručení (viz k tomu např. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 29. 3. 2007, č. j. 5 Afs 112/2006 - 41, www.nssoud.cz). V občanském soudním řízení však poplatníkovi dnem doručení usnesení začíná běžet shora zmíněná (fakticky druhá dodatečná) 15-denní lhůta k dodatečnému splnění poplatkové povinnosti. Důvodem rozdílného režimu uvedených právních úprav stěžejí může být něco jiného než různá základní pravidla, kterými jsou tato řízení vedena, a sice že zatímco v občanském soudním řízení odvolání jako řádný opravný prostředek zásadně má odkladný účinek ve vztahu k právní moci napadeného rozhodnutí (§ 206 odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, dále jen „o. s. ř.“), ve správním soudnictví tomu tak není (u usnesení viz § 54 odst. 5 ve spojení s § 55 odst. 5 s. ř. s.); rozdílný režim placení soudního poplatku je tak nejspíše „doprovodným“ důsledkem uvedeného rozdílu v základních pravidlech řízení. Samostatný smysl a účel přísnějšího režimu placení soudního poplatku v řízení podle s. ř. s. oproti režimu občanského soudního řízení Nejvyšší správní soud nenachází, zvláště pak ne za situace, že poplatky v obou řízeních se svou funkcí a v podstatě ani výší (i v řízení podle občanského soudního řádu jsou soudní poplatky v řadě případů stanoveny fixní částkou ve výši srovnatelné s poplatky v řízení podle s. ř. s.) neliší. Ve svých důsledcích tedy mají obě právní úpravy odlišné účinky (přísnější v případě řízení podle s. ř. s.), aniž by bylo lze pro to najít závažné důvody; proto je třeba uvedené odlišnosti v určité míře kompenzovat stanovováním takových soudcovských lhůt k dodatečnému splnění poplatkové povinnosti, jež svojí délkou budou srovnatelné s fakticky druhou dodatečnou lhůtou k splnění této povinnosti, kterou v řízení

podle občanského soudního řádu představuje 15-denní lhůta k odvolání proti usnesení o zastavení řízení pro nezaplacení soudního poplatku.

V případě stěžovatelky k výše uvedeným argumentům obecné povahy navíc přistupují její specifické osobní poměry. Jakkoli krajský soud neshledal důvodu k jejímu osvobození od soudních poplatků (a ani stěžovatelka se tomuto jeho závěru nebránila opravným prostředkem), z potvrzení o osobních, majetkových a výtěžkových poměrech pro účely rozhodování o její žádosti o osvobození mu mělo být zřejmé, že se v jejím případě může jednat o osobu nepříliš majetnou, zadluženou a navíc trpící určitými zdravotními a psychickými obtížemi. I bez podrobnějších znalostí o míře jejích zdravotních obtíží (z vyjádření stěžovatelky, že má nepříznivý zdravotní stav, konkrétně špatnou funkci ledvin, a že má psychické a rodinné problémy, vskutku nelze ničeho podrobně usuzovat) to krajský soud mělo přimět přinejmenším k jakési „předběžné opatrnosti“ a ke stanovení aspoň desetidenní, spíše však cca. čtrnáctidenní lhůty k zaplacení poplatku.

Důvodem pro akceptování třídenní lhůty jako přiměřené nemůže v případě stěžovatelky být ani skutečnost, že tato byla zastoupena advokátem, který zásadně musí – jako profesionál poskytující právní služby soustavně za účelem výtěžku – být schopen z administrativního hlediska zaplacení poplatku v uvedené krátké lhůtě zajistit. Vzhledem k nepříliš dobrým majetkovým poměrům stěžovatelky totiž není jisté, zda součástí dohody o poskytnutí právních služeb mezi ní a advokátem bylo i to, že advokát bez dalšího (zejm. bez toho, aby na to od stěžovatelky předem obdržel patřičné finanční prostředky) soudní poplatek zaplatí. Myslitelná je i teze, že každý si má střežit svá práva mj. i tím, že se svým advokátem sjedná, že tento za něho i bez speciální dohody v konkrétním případě zaplatí příslušné poplatky v řízení, v němž působí jako zástupce. Tato teze by však – a obzvláště v případě stěžovatelky vzhledem k jejím poměrům – postrádala patřičný rozměr lidskosti, přiměřené vstřícnosti a opravdové snahy o rozumné řešení svěřených záležitostí, jimiž jsou v moderním právním státě orgány veřejné moci povinovány při svém jednání s adresáty jejich činnosti. Proto je nutno ji odmítnout.

Lze uzavřít, že obzvláště v případě stěžovatelky bylo namístě stanovit jí lhůtu k zaplacení soudního poplatku delší, řekněme deseti- až patnáctidenní. Jestliže stěžovatelce byla výzva k zaplacení (v třídenní lhůtě) doručena 5. 2. 2007 a o zastavení řízení rozhodnuto již o devět dní později dne 14. 2. 2007, porušil tím krajský soud v tomto konkrétním případě stěžovatelčino právo na spravedlivý proces stanovením příliš krátké soudcovské lhůty k učinění tohoto úkonu. Jeho rozhodnutí proto nebylo v souladu se zákonem a Nejvyšší správní soud je proto zrušil.

Nejvyšší správní soud na okraj dodává, že jiná by byla situace, stanovil-li by sice soud krátkou (třeba třídenní) lhůtu k zaplacení soudního poplatku, avšak po jejím marném uplynutí by vyčkal např. tři týdny, tj. po dobu delší, než jaká by byla v daném případě přiměřená lhůta k zaplacení poplatku, a teprve poté řízení pro nezaplacení poplatku zastavil. V dané souvislosti totiž nelze hodnotit toliko samotnou délku lhůty, nýbrž i faktický časový odstup mezi doručením výzvy k dostačenému zaplacení soudního poplatku a dnem vydání usnesení o zastavení řízení pro nezaplacení tohoto poplatku. Posečkáním s rozhodnutím po dobu delší, než jaká by byla přiměřená lhůta k zaplacení

poplatku, by soud zhojil nezákonnost spočívající ve stanovení nepřiměřeně krátké lhůty (srov. k tomu obdobné závěry jež jsou nosnými důvody shora již zmíněného nálezů Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 2/07).

Vzhledem k tomu, že stěžovatelka soudní poplatek již uhradila (19. 2. 2007, tedy bezprostředně poté, co jejímu zástupci bylo doručeno usnesení o zastavení řízení), nebrání již tento nedostatek podmínek řízení v dalším postupu v řízení. Krajský soud se proto bude žalobou stěžovatelky dále zabývat.

O náhradě nákladů řízení o kasační stížnosti rozhodne krajský soud v rozhodnutí o věci samé (§ 110 odst. 2 s. ř. s.).

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 10. dubna 2008

JUDr. Eliška Cihlářová
předsedkyně senátu

